

Nogle Erindringer fra min Barndom og Ungdom i Midtsjælland

1885 til 1900

Af Typograf K. W. SØRENSEN, Haslev

De i denne Artikel gengivne Optegnelser er et Uddrag af en „Mindebog“, som jeg for nogen Tid siden skrev som Gave til mine Børnebørn. Den omhandler Tiden fra omkring 1885 til 1920. Jeg har her søgt at udelade mest muligt af det, der kun angaar Familien, og i Stedet medtaget alt det, jeg mener vil have Interesse for Læserne af dette Aarsskrift. — Som en Slags Indledning har jeg dog fundet det rigtigt ganske kort at anføre enkelte Data vedrørende vor Familie og derefter fortælle om Ting og Personer fra min Barndom og Ungdom paa Sorøegnen.

Min Farfar, *Christen Sørensen*, var født 18. Juli 1815 i Landsbyen Tustrup paa Mols. Han rejste 1837 til København for at aftjene sin Værnepligt. Her traf han min Farmor, *Henriette Marie Barchager*, som var født i Slagelse 19. Juni 1815. De blev gift 1842 og kom til at bo St. Kongens-

gade 100, hvor de boede i over 40 Aar. — Min Far, *Nicolai Julius Sørensen*, var født 22. Marts 1858 (død 1940) som den yngste af 5 Søskende. — — —

Min Morfar, *Jakob Nielsen*, var født 8. Oktober 1819 i Vester Broby ved Sorø. Mormor, *Marie Hansen*, var født i Næsby ved Sorø 28. Oktober 1820. — Min Mor, *Sidse Marie Jakobsen*, var født i Alsted ved Sorø 27. November 1856 (død 1930).

Begge min Fars Forældre og min Morfar var døde, før jeg blev født 1882.

Far kom efter sin Konfirmation 1872 i Lære som Skomager og blev udlært 1877. Mor rejste 1877 til København efter i nogle Aar at have tjent i Sigersted og Ringsted. 1881 traf hun min Far, og de blev saa gift og boede nogle Aar i København.

En af Aarsagerne til, at de besluttede at rejse fra Byen til Landet, var, at jeg i mine første Aar var ret sløj af Rachitis (Engelsk Syge). Lægerne forstod dengang ikke, at Sygdommen væsentlig skyldtes Vitaminmangel; men de havde erfaret, at Sol og frisk Luft var gavnligt, og derfor raadede de til at flytte fra Byen. — Da Mor havde hele sin Familie boende paa Fjenneslev-Eggen, var det mest naturligt, at de flyttede dertil, og det skete 1. November 1885, da jeg var 3½ Aar og havde en mindre Søster paa 1½ Aar.

Vort første Hjem var i et lille, gammelt Hus, som endnu ligger lige ved Hovedvej 1, ikke langt fra Fjenneslev Station. Ejeren hed *Frederik Mortensen* og boede i Gaarden lige Vest for Huset. Vi boede i den Ende af Huset, der vender mod

Vest; i den østre Ende boede *Uhrmager-Ane*, en fraskilt Kone, som havde to Drengene, den ene paa min Alder, den anden to Aar ældre. — Lejlighederne bestod kun af een lille Stue og et Køkken, hvortil en Gang førte ind lige fra Haven. I denne var der et Par forkrøblede Buske og et enkelt Frugttræ; Udenomsbekvemmeligheder var der ingen af, ikke engang et „Das“, men dog et lille Rum til Brændsel.

Uhrmager-Anes fraskilte Mand hed *Niels Jensen* og boede i et Hus oppe ved „Oldengaarden“ mellem Kirke-Fjenneslev og Alsted-Flinterup. Han var en stor, usympatisk og vistnok noget fortrukken Person, saa man godt forstod, at Ane havde opgivet Samlivet med ham, selv om ogsaa hun ofte kunde være noget „stramtandet“. Sin største Berømmelse opnaede „Uhrmager-Niels“ gennem de mange „uægte“ Børn, han i Aarenes Løb velsignede Kommunen med; ved hans Død mange Aar efter læste jeg i en Avis, at han var naaet til 52. Hvis Tallet passer, er det sikkert Landsrekord.

Fra de to første Aar i Fjenneslev har jeg kun faa Erindringer. Jeg husker, Mor og jeg fulgtes ad til Sigersted for at hente Mælk hos en Gaardmand Niels Larsen, hvor Mor havde tjent i 3 Aar. Men derimod husker jeg tydeligt min Vaccination i Maj 1887 i Fjenneslev Skole. Samme Sommer var jeg for første Gang til Marked i Ringsted. Det var ellers en betænkelig Sag, for det hed sig, at der i Porten ind til Byen sad en møgbeskidt, tyk Kælling, og hende skulde man kysse i Bagen første Gang man var til Marked. Uhrmager-Anes Julius bad baade Fanden æde sig og meget mere, hvis

det ikke var sandt, saa det gav mig ikke mere Mod. Heldigvis var hun blevet syg netop Markedsdagen, saa jeg slap.

Hos vor nærmeste Nabo, Mortensens, kom vi Børn kun en sjælden Gang. Derimod var vi tit henne hos en Gaardmand

Vort første Hjem i Fjenneslev.

(Foto 1920).

Ole Jørgensen oppe paa Bakken nær Vejen til Kirke-Fjenneslev. En Søn af dem var den kendte Musiker *Julius Jørgensen* i Ringsted, der døde for nogle Aar siden. — — —

Jeg husker ogsaa tydeligt den strenge Vinter 1888. Et Tog sad i 1½ Døgn fast i Sneen lige øst for Stationen, og de Rejsende maatte søge Tilflugt hos de nærmest boende. — Far var med at kaste Toget fri af Sneen (20 Øre pr. Time).

De økonomiske Vilkaar for en Skomager var ikke særlig straalende, idet der foruden Far var endnu en Skomager paa Egnen. Og Fortjenesten var heller ikke stor, da Far altid satte en Ære i at bruge de bedste Materialer. — Det var jo endnu i Haandskomageriets Tid, Fabriksfodtøjet begyndte først at komme frem lidt ind i Halvfemserne. Jeg husker, Far syede et Par meget fine Kalveskinds-Støvler til Gaardejer *Herløv Frederiksens* Bryllup, han havde en Gaard oppe bag Kirken. De kostede 18 Kroner. Et Par lange Støvler kostede 22 Kroner, men saa var de ogsaa fine med Krave af Laklæder. Et Par alm. Støvler kostede 12 Kroner til Herrer, 10 Kr. til Damer. Forsaaling og Hæle: Herrer 3 Kr., Damer 2,50. Men et Par Herresaaler kostede Kr. 1,35, Dame Kr. 1,20 og Flikker 45 og 30 Øre, saa Fortjenesten var jo ikke stor, især da der langtfra altid var nok Arbejde. Mine Forældre tog da ogsaa af og til Arbejde paa Gaardene i Nærheden, især i Høsten; men Far var jo ganske uvant med Landarbejde, og var sikkert ikke selv den ringe Arbejdsløn værd.

Uhrmager-Anes to Drenge hørte just ikke til „Vorherres bedste Børn“, men de var gode Legekammerater. — Der var kun tre Ting, de havde lidt Respekt for: Vejmanden, „Tysker-Ludvig“ og Gendarmerne. Den første var en halvgammel, skikkelig Mand, som gik og reparerede Landevejen og skældte ud, naar vi rodede i hans Grus- og Skærvebunker. „Tysker-Ludvig“ var en noget fordrucken Bissekræmmer, som boede i Egerup og ofte kom ind hos os. Han var født i Chemnitz i Saxen, og hans gebroknede Dansk og hele forpju-skede Udseende gjorde, at vi saa lidt af en Djævel i ham. —

Gendarmerne var Estrups ridende Politi i smukke, lyseblaa Uniformer og med Sabel. De red altid to sammen og var en Skræk for alle „Uldjyderne“ og de rejsende Haandværks-svende. Ofte søgte en „Uldjyde“ ind hos os, hvis han observerede Gendarmerne oppe paa Ole Jørgensens Bakke. De blev ogsaa brugt som Trusel mod vore mange smaa og store Utuskestreger. De to, vi bedst kendte, blev, da Gendarmeriet nogle Aar efter blev nedlagt, Landbetjente; det var *Jegind* i Ringsted og *Nielsen* i Sorø. — Naar „Uldjyderne“ havde saa stor Respekt for dem, havde det sine Grunde i, at de ulovlige Varer, de alle havde gemt i Bylten, blev konfiskeret til Fordel for Gendarmen, der havde paagrebet dem.

Paa Gaarden hos Mortensen tjente en Karl, som blev kaldt „Svine-Peter“, måske fordi han mest var Staldkarl. Han var en stor Spasmager og kom ofte over hos os om Aftenen til et Slag „Seks og treds“.

En Dag i den strenge Vinter 1889 kom en ganske ung Skorstensfejer fra Sorø ind hos os. Han var yderst forkommen efter at have været rundt paa Gaardene, men Mor fik ham kvikket op med varm Kaffe og Varmen i Stuen. — Ved Aftenstid kom „Svine-Peter“ paa Visit, og da det nu var blevet Snestorm, lovede Peter, at han maatte gaa med over paa Gaarden og sove i Stalden. Her fik han et Par Sække at krybe ned i for at holde Varmen. At den inderste var en Melsæk, opdagede han først om Morgenen. Moder skældte Peter ud, da han pralede af sin Genistreg.

Som nævnt havde Mor sin Familie boende der paa Egnen. Hendes to Brødre, *Anders* og *Karl Jakobsen*, var begge Ledvogtere ved Vestbanen. Den første døde dog, da jeg var 10 Aar, den sidste boede i over 30 Aar i det Banehus, der ligger lige ved Siden af Bringstrup Holdeplads. — Mors Forældre var i mange Aar beskæftigede ved det Hørspinderi, der har ligget ved Susaaen omtrent midt mellem Alsted og Sigersted og blev nedlagt omkring 1880. Dets Indehaver var, efter hvad jeg senere har faaet oplyst, en Broder til Fr. VII's Gemalinde, Grevinde *Danner*, født Rasmussen. Morfar døde 1881, og Mormor havde siden boet i det gamle Hus, der ligger lige øst for Alstedgaarden og af den stedlige Befolkning havde faaet det mærkelige Navn „Hans Nilens Ende“. Det var nemlig Stuelængen fra den gamle „Taarnmarksgaard“, der ejedes af Hans Nielsen, og som var flyttet ud fra Byen.

Efter Foraarseksaminen 1889 begyndte jeg min Skolegang i Fjenneslev Skole. — Læreren, *K. W. Balle*, var en høj, smuk og præsentabel Mand; han havde været Løjtnant i Hæren, før han tog paa Seminariet, og var vist efter Datidens Forhold en god Lærer. Skolebygningen var derimod ikke god. Det var en lang, straatækket Bygning med Lærerbolig i den ene Ende og Skolestue i den anden. Den laa oppe i Byen bag Kirken sammen med 3—4 gamle Huse og tre Gaarde.

Lærer Balle kom til Fjenneslev omkring 1884 og blev der hele sin Tid, til omkring 1930. Han var en Mand, der var stærkt interesseret paa mange Omraader, saaledes stiftede han en Skytte- og Gymnastikforening og en Sangforening o. m. a. Han blev i Aarenes Løb en af Sognets førende Mænd, saa han i den sidste Tid af sin Lærertid uofficielt bar

Navnet „Kong Balle“. Han naaede da ogsaa nogle Aar før sin Død at blive udnævnt til Ridder af Dannebrog.

Den gamle uhygiejniske Skole brændte heldigvis nogle Aar efter, og en ny Skole blev opført nord for Kirken. — Under Udgravningen stødte man paa nogle murede Hvælvinger, som mentes at være Rester af Asser Rigs Borg fra Aar 1120.

Det var kun mine to første Skoleaar, jeg tilbragte i Fjeneslev Skole, saa jeg husker ikke saa meget om selve Skoletiden. Derimod glemmer jeg aldrig det store smukke Juletræ, der blev holdt i Forsamlingshuset. Hvert Barn trak et Nummer af en Pose, og vi gik saa i Nummerorden tre ad Gangen hen til det lange Bord, hvor alle Gaverne laa, og vi kunde saa selv vælge det Legetøj, vi ønskede. Desuden fik hvert Barn en „nyttig“ Gave, bestaaende af Beklædningsgenstande. Naturligvis var der ogsaa Chokoladebord, Masser af Godter og Dans for Børnene. Denne Juletræsfest var vistnok ud over Sædvane i de Tider og skyldtes utvivlsomt Lærer Balles Initiativ.

De sociale Forhold var her, som de fleste Steder i de Tider, ikke gode. Lønnen for en Arbejder var ofte kun 66 Øre om Dagen, og det strakte jo ikke langt til en Familie med mange Børn. Særlig de gamle havde det kummerligt, ofte efter et langt Livs Slid og Slæb. — Min Mormor i Alsted var Enke fra 1881 til 1898 og maatte i alle disse Aar ernære sig ved Arbejde rundt paa Gaardene: Høst- og Tørvearbejde, Vask, Slagtning. Jeg tror nok, Mormor havde mange Venner blandt Gaardmændene; men Betalingen bestod vistnok mest i Natu-

ralier, kun sjældent i rede Penge. Resultatet var, at hun aldrig savnede Mad, men sjældent havde over faa Kroner i sin Pung. To Gange om Aaret fik hun en ringe Sum: 10 Kroner fra „Vaabenbrødrenes Kasse“, som Morfar havde været Medlem af, og 5 Kroner til Julen fra „Den frie Fattigkasse“. De skulde hentes henholdsvis hos en Købmand *Trautner* i Sorø og hos Møller *Beck*, Fjenneslev Mølle, og det var langt at gaa for en gammel udslidt Kone over 70 Aar. — Alderdomsunderstøttelsen kom 1891; men jeg tror ikke, Mormor fik Gavn af den. Hun troede, det var en finere Form for Fattighjælp, og det havde næsten alle hæderlige gamle en sand Rædsel for. Forøvrigt var ogsaa denne Hjælp i Begyndelsen latterlig ringe, jeg tror 6 Kroner maanedlig til et Ægtepar. — — —

Det var maaske ikke særlig mange i Sognet, der *helt* var „paa Sognet“, som man sagde; men der var uhyggelig mange, der kæmpede en haard Kamp for at undgaa Fattighjælp, der af de fleste betragtedes som en stor Skam, selv om enkelte tog det lettere. Enkelte gamle gik rundt og „bad om lidt“, selv om det ikke var lovligt, de passede blot paa ikke at komme altfor nær til Sognefogden, Ole Andersen, der iøvrigt var en særdeles flink Mand, men jo tillige Ordenshaandhæver. — Jeg husker en lille Historie om en ældre, lidt snu Kælling, som blev kaldt „Erke-Dorte“. Hun kom ind et Sted, hvor Landbetjenten og Ole Andersen tilfældigt var til Stede. Dorte havde nær tabt Kurven af Forskrækkelse, da hun saa dem, og Betjenten brølede: „Hvad F....., gaar du rundt her i Sognet og tigger!“ Ole Andersen reddede hende.

Naar Faarene om Foraaret blev klippet, gik ogsaa enkelte gamle Koner rundt og fik „en Tot To“ (Uld). De mest

energiske fik maaske saa meget ud af det, at det kunde gøres i Penge. Ellers spandt de det selv.

Kirkegangen i Sognet var ikke ret stor. — De faa, der regelmæssigt gik i Kirke, gjorde det vistnok mest, fordi det altid havde været Skik i Familien. Noget Samfund i Lighed med de senere grundtvigske og indre-missionske fandtes, saa vidt jeg husker, ikke. Derimod var der enkelte Baptister og ogsaa enkelte, der blev regnet for Grundtvigianere.

Om Vinteren blev der afholdt *Fastelavnsgilder* hos enkelte Gaardmænd. — Jeg husker saaledes, at mine Forældre en Nat i Vinteren 1888 var til et saadant Gilde hos en Gaardmand *Ole Mortensen*. Det var en billig Fornøjelse, 1 Krone pr. Deltager, og herfor fik man fuld Fortæring fra kl. 4 om Eftermiddagen til henad Morgenstunden. Ved Midnatstid serveredes Punch og Æbleskiver, senere „Natmad“ med Snpase, og der var „Bal i Loen“, som man sagde, til langt hen paa de smaa Timer. Noget utiltalende Drikkeri var der dog ikke Tale om; man var kun sammen for at faa en fornøjelig Nat for smaa Penge.

Barnefødsel i smaa Hjem paakaldte altid Hjælpsomheden paa en smuk Maade. Det var en fast Skik, at de nærmeste Naboer, ogsaa mange af Gaardfolkene, kom med deres „Barselkrukke“ i Løbet af de 10 Dage, som var Reglen for Modrens Forbliven i Sengen. — Den mest almindelige „Barselmad“ bestod af Sødsuppe med Sagogryn, Rosiner og Svedsker og hertil en eller anden Kage. Undertiden dog en stegt

Høne eller Hønseskødsuppe. Ved min næstældste Søsters Fødsel 1888 fik vi den ovennævnte Sødsuppe fra 11 forskellige Familier. Det var naturligvis et ret enestaaende Uheld, men Tanken var jo god nok. — I det hele taget var Hjælpsomheden blandt Smaafolk ret udpræget, naar der var Brug for den; de har vel alle følt at være „i samme Baad“. — — —

Barnedaaben var en Festdag. Forud var der gerne gaet langvarige Diskussioner i Familien angaaende Barnets Navne. Da det var Skik, at et eller to, først og fremmest afdøde, Familiemedlemmer skulde „opnævnes“, d. v. s. deres Navn indflettes i Barnets, fik de fleste Børn 3—4 Navne. Den Skik, at Barnet fik Faderens Fornavn som Efternavn, var vistnok uddød nu; men f. Eks. min Mor, der var døbt 1856, havde sin Fars Fornavn til Efternavn. Til at „bære“ Barnet valgtes gerne Mormoderen, hvis hun levede, ellers et nærtstaaende Familiemedlem. Til at „holde Huen“ kunde man derimod godt bruge en ung Pige udenfor Familien. Fadderne blev ogsaa gerne udvalgt i den nære Familie eller i hvert Fald blandt Familiens nære Venner. Man saa dengang langt mere højtideligt paa Fadderforpligtelsen end nu om Dage.

Vore daglige Fornødenheder fik vi tildels hos Egnens to Høkere, *Lars Jensen*, der boede nær os, men kun havde de allermest gængse Varer, og *Peter Rasmussen* i Fjenneslevmagle, der var noget bedre forsynet. Begge hentede Varerne med Hestekøretøj i Ringsted. — Mælk og Smør fik vi hos Gaardmændene, der endnu behandlede Mælken selv; kun enkelte var begyndt at sende Mælk til Mejeriet. — Brød, Kød og Øl kom en Mand med paa bestemte Dage eller i

hvert Fald jævnlig; „Fiske-Mads“ saa vi ofte med Sildevog-
nen, men Sildene var tit „rødhovede“, og saa vilde Mor ikke
købe dem. — —

Margarinen kom frem midt i Firserne. Den blev kaldt
„Kunstmør“ og havde ingen god Smag. Det samme kan
siges om et andet Produkt, som hed „Ballefedt“. Det var im-
porteret amerikansk Fedt med en saa uhyggelig Smag, at
kun de allerfattigste købte det. Derimod var der en anden
amerikansk Vare, der kom hertil omkring 1890. Det var
Bøffelkød fra de store Myrderier paa Amerikas Prærier. Det
blev i saltet Tilstand eksporteret til mange Lande, og det
var baade fedt og velsmagende. Prisen var 15 Øre Pundet,
saa man fik et stort Stykke for en Krone. — Desværre er det
kun ganske faa Varepriser, jeg erindrer efter saa mange Aars
Forløb. Jeg husker dog, at den Tobak, Far købte hos Lars
Høker, kostede 13 Øre for en „Fjerding“ = 125 g. Den hed
„Volle Knaster“, men blev af Folk gerne kaldt „Studefis“, så
den har nok ikke duftet særlig godt.

Levnedsmiddelkontrol var vist næsten ukendt dengang, og
det var ikke lige appetitligt, hvad man fik hos Høkeren, der
ofte havde Varerne liggende altfor længe. Særlig Kød skulde
man passe paa. Der var ganske vist et Par meget hæderlige
Slagtere paa Eggen, men ogsaa flere „Outsidere“, der ikke
tog det saa nøje med, hvad de praktkede Folk paa. Det skete
ogsaa, at en Bonde mistede en Ko ved Sygdom eller Ulyk-
kestilfælde, og man brugte saa at køre rundt i Sognet og
sælge Kødet for paa den Maade at bøde paa Tabet. Ogsaa
her kom man tit ud for, at Kødet kunde være fuldt af Tuber-
kelknuder eller anden Daarlighed. Kreaturforsikring var vist
næsten ukendt dengang.

Et ejendommeligt Forhold der paa Egnen var de mange *Øgenavne*, som Folk gik rundt med. Selv om det jo kendes fra alle Egne og til alle Tider, tror jeg dog det var særlig slemt netop her. — Hermed forstaas ikke, at f. Eks. Gaardmand Lars Christoffersens Kone hed „Maren Sofie Las Christoffers“ eller Smedens Kone blev kaldt „Stine Smeds“, det var kun *Kendingsnavne*. Jeg skal her anføre en Liste over de *Øgenavne*, jeg endnu husker, og senere en kort Kommentar til hvert enkelt.

»Trine gnav Ost«	»Sverdendus«
»Tosse Kesten«	»Duse-Hans«
»Lase-Sidse«	»Hørsvingeren«
»Palse-Ane«	»Hornvæveren«
»Skade-Per«	»Overbassemanden«
»Per Lynegal«	»Erke-Dorte«
»Skorpinger-Hans«	»Finke-Mortens«
»Brumme-Lars«	»Svine-Peter«
»Spinder-Christens«	»Persille-Skrædderen«
»Spøgeri-Tøsen«	»Tysker-Ludvig«

„Trine gnav Ost“ (blev undertiden kaldt „Trine Las Jæens“) var Bassekone og boede oppe bag Fjenneslev Kirke.

„Tosse-Kesten“'s rigtige Navn var „Kesten Ole Søren“; hun var kommet fra Fuldby, men boede nu i det lange Hus nedenfor Fjenneslev Bakke i hvis østlige Ende Lars Høker (Lars Jensen) havde Forretning. Hun var ellers en meget flink Kone med en velsignet Stemmebegavelse.

„Lase-Sidse“ var en ældre, temmelig forrykt og yderst menneskesky Pige, som boede ved Siden af Tosse-Kesten. Hun fik vist lidt Hjælp af Kommunen, men protesterede altid imod at modtage Brændsel. I Stedet for gik hun en

eller to Gange hver Uge den 4 km lange Vej til Søskoven bag Krebshuset og hentede Nedfaldsbrænde. Paa Hjemvejen havde hun et Knippe under venstre Arm, og i højre Haand slæbte hun 2—3 lange, ret tykke Grene. Disse Ture foregik hele Aaret og i alt Slags Vejr.

„*Pølse-Ane*“ var en ældre Pige (eller maaske Enke), som boede i et lille Hus ovre bag Banen.

„*Skade-Per*“ var Arbejdsmand. Han (eller muligt hans Far) havde boet i et Hus kaldet „Skadehuset“.

„*Per Lynegal*“ (Per Jensen) boede ved Landevejen lidt nærmere mod Slaglille. Han var Arbejdsmand, lidt Krybskytte o. m. a. Navnet stammede vistnok fra Skoletiden, da Læreren kaldte ham „en lynende gal Dreng“. Jeg skal senere fortælle lidt mere om ham.

„*Skørpinge-Hans*“ (Hans Olsen) var kommet fra Byen Skørpinge ved Skelskør. Han var Handelsmand og havde en lille Landejendom. Ligesom flere andre i denne Navneliste var han temmelig fortrukket, men ellers en flink Mand. Vi boede i et ham tilhørende Hus det sidste Aar, vi var i Fjenneslev.

„*Brumme Lars*“ havde været Musiker (Kontrabas).

„*Spinder-Christen*“ var en fortrukket Original fra Alsted, som havde været Hørspinder paa Fabriken sammen med Morfar. Mormor fortalte, at mens hans Kone levede, var det hans Vane, naar han kom fuld hjem om Natten, at kravle op i Loftet over Himmelsengen og Gang paa Gang lade sig falde ned paa Konen.

„*Spøgeri-Tøsen*“ var en af Per Lynegals Døtre. Hun erhvervede Navnet ved at optræde som Hovedpersonen i en

Spøgeriaffære i et gammelt Hus i Alsted i Begyndelsen af Firserne. Affæren vakte betydelig Opsigt, saa Folk valfartede til „Spøgeri-Huset“, og Aviserne skrev derom.

„Sverdendus“ og „Duse-Hans“ (hans Søn) boede i Alsted.

„Hørsvingeren“ var ogsaa en af Morfars Arbejdsfæller, som boede i Alsted.

„Hornuæveren“ (vistnok en Forvanskning af Hurtigvæveren) har jeg aldrig hørt noget Navn paa. Han boede sammen med en Husholderske, Karen Mathiesen, i et lille, gammelt Hus lige overfor vort andet Hjem i Fjenneslev, lige ved Landevejen. De har vel været omkring 60 Aar og var begge yderst fordrukne. — I Haven stod et stort Pæretræ, og vi Børn løb tit over og fik en hel Huefuld Pærer for 2 Øre, som Karen vel brugte som Hjælp til Brændevin. En Dag, jeg kom derover, stod hun ude i den aabne Skorsten og lavede Melsovs paa en Stegepande. Jeg undrede mig over, at Sovsen var saa sort, til jeg opdagede, at Karen i sin Rus havde forvekslet Slevten med en sodet Fjervinge fra Kakkelovnen.

Mange Aar senere boede i det samme Hus en Mand, der af Egnens Folk gik under Navnet „Studenten“, og hvis Liv formede sig som en trist Tragedie. — Han var en Gaardmandssøn der fra Egnen og en af mine første Skolekammerater. Han tog Artium fra Sorø Akademi og siden Filosofikum; men senere slog Tilværelsen ganske Klik for ham, og i sine sidste Aar levede han som en Særling alene i dette gamle Hus, hvor han døde for faa Aar siden. —

„Overbassemanden“ kom til at bo i vort første Hjem. Han fik Navnet, fordi han altid gik med *to* Kurve, mens de ordinære Bassekoner kun havde *en* Kurv.

„*Erke-Dorte*“ var en lidt snu og slesk Kælling, som gik rundt og „bad om lidt“. Hun sjakrede ogsaa lidt med Æg, Fjerkræ eller Frugt.

„*Finke-Morten*“ og „*Svine-Peter*“ har jeg allerede omtalt i det foregaaende. — Den første var Fars Vært.

„*Persille-Skrædderen*“ stammede fra Fjenneslev, men havde nu en lille Biks i en Gaard i St. Hansgade i Ringsted. Han hed Christen Jensen.

„*Tysker-Ludvig*“ er tidligere nævnt, men jeg skal lige nævne et Par Erindringer om ham. — Han „rapsede“ af og til lidt, naar Lejligheden bød sig; men engang gik det galt, saa Politiet tog Affære, og Ludvig fik 4×5 Dage paa Vand og Brød. — Bagefter fortalte han grinende: „Ach, ach, die dumme Politzei, — ich hatte s'gu Stiegefleisch im Stiefelschaften!“ Det mildnede jo lidt paa den strenge Kost, og det havde Arrestforvareren ikke opdaget. — —

Paa Vejen over mod Egerup laa endnu en lille Høkerhandel. Konen, „Trine Høkers“, var stærkt fortrukken. Jeg kom derind en Dag for at købe 5 Cigarer. Trine stod bag Disken, og foran stod „Tysker-Ludvig“ med en Spegesild i hver Haand, som han daskede hende om Ørene med. Jeg kom til at grine, saa jeg helt glemte Cigarerne og løb ud ad Døren. — —

En Søn af „Tysker-Ludvig“ var den i sin Tid saa berygtede „Hestehaletyv“, *Julius Klages*, der en Nat skar Halerne af 24 Heste paa Ringsted Kloster.

— — — Og saa til Slut skal jeg nævne en Hændelse, som nogle Aar senere ramte en Arbejdsmand, som man kaldte „Per Lynegal“. — Han var da blevet Enkemand, men boede

stadig i sit Hus ved Landevejen. — En regnfuld Efteraarsdag kom en pæn Dame i Trediveerne ind og bad om Ly for Regnen. Hun var paa Vej til Sorø, hvorfra hun skulde med Tog til Fyn for at ordne en Arvesag angaaende en stor Gaard, hun skulde overtage. Per, der var lidt af en Charmør, blev saa glad for den pæne Dame, at han overtalte hende til at overnatte. Det blev til flere Dage, og da Damen endelig rejste, var de forlovede, og Per paa Vej til at blive stor Gaardmand — troede han. Havde han anet, at det var den berygtede „Himlingøje-Pige“, Johanne Marie Hansen, han havde huset, havde han nok ikke solgt Hus og alt, for at flytte til Fyn. Først for sent opdagede han, at han var blevet taget slemt ved Næsen af den træske Kvinde, som var blevet taget af Politiet, Dagen før Per kom til Fyn. — Nogle undte ham Fadæsen; men mange havde vistnok lidt ondt af Per, som ellers var en ganske skikkelig Mand, selv om han var lidt af en Filur.

Man læste ikke meget i Hjemmene dengang. Far var egentlig meget glad for at læse, ligesom jeg altid selv har været; men der var slet ikke den lette Adgang til Bøger som nu. Far ejede ganske faa og laante ivrigt alt, hvad der fandtes hos Naboer, men det var sparsomt. Der var den daglige Avis „Sorø Avis“ (konservativ) og nogle Ugeblade og de aarlige Almanakker. Min bedste Læsning var „Revue“, et bloddryppende Romanblad, som vi holdt sammen med to Naboer. Udgiveren var en Bogtrykker O. H. Jordan, Gl. Mønt 13, København. Der var 4 fortløbende Romaner. Til en af disse hørte et tarveligt, men næsten altid meget ma-

kabert Træsnit paa Forsiden. Dette Blad slugte jeg, fra jeg var 7 Aar, og jeg kan huske mange af Personerne endnu 65 Aar efter. — Alle Romanerne var af samme Forfatter, en tidligere Skuespiller ved „Thalia-Teatret“, Louis Møller, han kaldte sig nu Louis de Moulin.

Far var Specialist i at kurere *Bylder*. Det skete ved Hjælp af *Begplaster*. Et Stykke Faareskind blev paa Bagsiden indsmurt et tyndt Lag Beg og bagefter forsigtigt afskaaret med Skomagerkniven til et Plaster. Efter at være gennemhullet med en Syl, blev Plastret med den begede Side mod Huden anbragt paa Bylden, der dog først blev vasket med Sæbe (eller Karbolvand). Det „trak“ fantastisk godt, og det er ikke helt faa Bylder, Far i Aarenes Løb har „faaet Hul paa“. — Far vilde aldrig have nogen Betaling for Begplastre.

En af de Personer, jeg bedst kan huske fra min Drengetid, var „*Rasmus Pæ Jøren*“, en midaldrende Mand, der boede ved Landevejen lidt vest for Baneoverskæringen. Han lavede Tørv om Sommeren, og hans Arbejdsplads var helt ude i Mosen bag Fuldbby Mølle, en Afstand paa mindst 6 km, som han gik til Fods saa godt som hver Dag. Han gik altid klædt i nogle meget lappede Klæder, saa han randt mig i Hu, da jeg mange Aar senere læste om Johs. J. V. Jensens „Tordenkalven“. — Han blev regnet for meget velhavende; man sagde om ham, at han „kunde grave Penge op af Jorden“, og det gjorde han jo ogsaa. — Naar man spurgte ham, om Tørvene nu ogsaa var tørre til Levering, sagde Rasmus gerne:

„Ja, tørre, — de er saa tørre som Krudt, jeg har s'mænd gaaet de sidste 8 Dage og været bange for, at der skulde gaa Selvantændelse i dem!“ — Det passede nu ikke altid, at de var tørre — tværtimod —; men Rasmus vilde gerne have dem solgt, saa han fik Plads til at lave nye. — Han var en fantastisk Slider; og hvis det passede, at han havde puget saa mange Penge sammen, som Folk snakkede om, var han i hvert Fald ikke kommet sovende til dem, Tørvearbejde var dengang, da alt foregik ved Haandkraft, regnet for et af de haardeste Arbejder, en Mand kunde komme ud for.

Saa vidt jeg husker, levede han i temmelig mange Aar efter den Tid. En af Grundene hertil var maaske, at Rasmus vist var meget økonomisk med Snapsene, i Modsætning til mange af hans samtidige, der ofte drak bravt.

Der var naturligvis andre Personer paa Egnen, som jeg kunde nævne; jeg skal lige nævne Egnens fire Spillemand: *Julius Jørgensen*, som da var ganske ung, *Lars Johansen* i Knapsted og to med ens Navne, nemlig *Jacob Jensen* i Slag-lille Huse og den noget ældre i Fjenneslev. Sidstnævntes to Sønner i Amerika skænkede ved Testamente Forældrenes Hus i Fjenneslev til Kommunen. Det hedder nu „Jacob Jensens Minde“ og benyttes som Fribolig.

Endelig vil jeg nævne Handelsmanden *Ole Olsen*, som altid blev kaldet „Ole Kludekræmmer“, fordi han opkøbte Klude, Ben o. lign. En af hans fire Sønner, der alle var Slagtere, var den nylig afdøde Hestehandler *Chr. Olsen* i Stenlille.

— — —
Fra det sidste Aar, vi boede i Fjenneslev, mindes jeg to Begivenheder. Frøsmoseaaen oversvømmede hele det lave

Terræn, saa hele Mosen blev til en stor Sø. De 4—5 Huse i Mosen var i mange Dage helt afskaaret fra Omverdenen, og man maatte paa Flaader af Vognbunde stage sig ud til dem med de nødvendigeste Forsyninger.

Samme Aar (1891) den 19. September indtraf det værste Tordenvejr, jeg overhovedet kan mindes. Ved 22-Tiden stod Far og jeg ude paa den flade Landevej og talte samtidig 10 Ildebrande, fordelt hele Horisonten rundt. Der havde vist været op mod 100 Brande alene paa Sjælland den Nat.

— — —

Det kan maaske synes mærkeligt, at jeg allerede fra 8—9 Aars Alderen kan erindre saa mange Mennesker og saa meget angaaende Egnens Forhold. En af Grundene er vistnok, at jeg kom saa meget ud med Fars færdiglavede Fodtøj. Far havde en meget vidtstrakt Kundekreds; en af de længst bortliggende var Gaardejer *Ole Hansen* i Bringstrup, den senere Landbrugsminister i det første Venstreministerium. — Det var meget flinke Folk, hvor jeg altid fik nogle Stykker Mad og en 25-Øre, naar jeg kom med en Kurv fuld af Fodtøj. Det var langt udover det sædvanlige; 25 Øre var jo dengang lige saa meget som en 2-Krone nu.

Den 1. November 1891 flyttede vi fra Fjenneslev til *Bransmark*. Far har vel ment, at der maaske var lidt bedre økonomiske Betingelser for ham der, og det var der rimeligvis ogsaa; i hvert Fald var der ingen andre Skomagere paa Egnen. — For mig betød det, at jeg nu kom i en ny Skole i Slaglille hos Lærer *Kragerup*. Da jeg kun var lidt over 9 Aar, skulde jeg egentlig have gaaet et Aar i Forskolen nede i Byen.

Den blev ledet af „Maren Peter Ludvigs“, hvis Mand var Murer. Hun havde ingen Eksamen, og Undervisningen var vel nok maadelig, skønt „Maren“ vist ellers var en meget flink Kone, som Børnene var glade for. Da Lærer Kragerup havde prøvet at lade mig læse, sagde han dog: „Nej, ham beholder jeg her hos mig!“ Og jeg gik saa i Skole der i de to følgende Aar.

Lærer Kragerup var en midaldrende Mand af en helt anden Type end Balle i Fjenneslev. Der var noget distingveret over ham, naar han færdedes i Skolen, altid i sort Diplomatfrakke; en dygtig, men noget streng Lærer, der ikke sparede paa Lussinger til de mest forsømmelige. Ogsaa han var meget interesseret i Sognets Anliggender; han var i en lang Aarrække Formand i Sogneraadet, og han var en fortræffelig Instruktør ved Dilettantkomedier i Forsamlingshuset, hvor jeg selv en Gang i 1898 var medvirkende. — I 1892 lod han sig opstille som Folketingskandidat for det „moderate“ Venstre, men kunde dog ikke klare Stillingen overfor „Rebellen“, Husmand *Poul Christensen*, Ødemark, den senere radikale Landbrugsminister.

Den 1. Maj 1893 kom jeg ud at tjene hos en Gaardmand *Ole Olsen* i Fuldbby, ikke ret langt fra mit Hjem. Vi var nu blevet 5 Børn, og Mor havde for at hjælpe lidt paa Økonomien taget Arbejde som Malkekone paa Gaarden, og nu blev det saa min første Plads ude blandt fremmede. I de Tider var det ganske i sin Orden, at Børn fra fattige Hjem kom ud at tjene meget tidligt, og jeg skal nu afslutte mine Erindringer.

(Foto 1920).

Mor ved den gamle Brønd i Bransmark.

ger med at fortælle lidt om de 6 Aar, jeg tjente der paa Gaarden. — — —

Ole Olsen var en ældre Mand, 65 Aar gammel. Han var omkring 1860 kommet til Fuldby fra Lejreengen og havde giftet sig med Enken, som da ejede Gaarden. Han havde sin Søster, Sidse, til at styre Husvæsenet for sig. — Til Gaarden

hørte 63 Tdr. Land, hvoraf ca. 5 Tdr. Land var Eng og Tørvemose. Gaarden hedder „Maglemosegaard“, og dens nuværende Ejer er *Vilh. Andersen*, hvis Forældre købte den i Foraaret 1900 af Ole Olsens Arvinger.

Besætningen bestod af 5 Heste, 12—14 Køer, nogle Kalve, et passende Antal Grise og 5—6 Faar, saa der var nok for en 11-Aars Dreng at beskæftige sig med. Folkeholdet bestod af 2 Karle, 2 Piger, 2 Tjenestedrenge og 1 fast Daglejer, samt nogle ekstra Hjælpere ved Høst, Tørveskær og lign. — Lønnen for en Forkarl var ca. 250 Kr. aarlig; Andenkarlen fik 175 Kr., Pigerne ca. 120 og 100 Kr., Husmanden 1 Kr. daglig med Kost, og Drengene kun en meget lille Løn, 50—70 Kr. aarlig. — — —

For tredje Gang maatte jeg saa skifte Skole, idet jeg nu kom i Fuldbby Skole, som endnu ligger der i Byen, temmelig uforandret gennem de 60 Aar, der siden er gaaet. Læreren hed *Ludvig Ferdinandsen*; han var Sønderjyde med Eksamen fra Gjedved Seminarium. Han var en ualmindelig elskværdig Lærer, næsten for flink, saa det af og til kunde knibe lidt med Disciplinen. En Søn af ham var den kendte Professor i Plantepatologi ved Landbohøjskolen i København, *Carl Ferdinandsen*, der døde for nogle Aar siden. Lærer Ferdinandsen var ualmindelig afholdt og agtet af Befolkningen; han var ivrig Talsmand for den nylig opkomne Afholdsbevægelse, og han var blandt de første Landsbylærere, der begyndte Aftenskole for den stedlige Ungdom af begge Køn.

Denne Undervisning foregik i Maanederne Oktober til April, 2 Aftener om Ugen med 3 Timer hver Gang; de to første Timer havde vi Dansk, Skønskrift og Regning, den sidste Time gik med Oplæsning den ene Aften og fri Diskus-

sion den anden (dog ikke om Politik). Naar vi sluttede om Foraaret, samlede vi ind til en Gave til Læreren, og var saa en Aften Lærerfamiliens Gæster til Chokolade og Kaffe og et fornøjeligt Samvær. — Undervisningen var gratis, kun betalte vi de Materialer, vi brugte.

— — —

Skoleundervisningen foregik hveranden Dag. Om Sommeren fra Kl. 7—14, om Vinteren fra 8—14. Der var vel nok dengang noget mere „Terperi“ i Undervisningen; blot man kunde remse Salmevers og Skriftsteder op, var alt i Orden, Forstaaelsen blev der sjældent spurgt om. Jeg mindes endnu Balslevs herlige „Lærebog“ med dens Mængde af knudrede og for Børn ganske uforstaaelige Skriftsteder og „Forklaringer“. Denne Bog har utvivlsomt skaffet Tusinder af tungnemme danske Børn et uhyre Antal Øretæver og „Svedetimer“ gennem mange Aar; dog ikke hos Lærer Ferdinandsen i Fuldby, som yderst sjældent gjorde Brug af „slaaende Argumenter“.

I min Skoletid havde vi *Bispevisitats* een Gang. Det var Biskop *Skat Rørdam*. Jeg husker dog kun, at han var meget elskværdig overfor Børnene og at jeg selv fik lidt Ros. Mest undrede vi Børn os vistnok over Højærværdighedens ualminnelig store Næse. Men baade Præsten og de tilstedeværende Medlemmer af Skolekommissionen var synligt nervøse.

Dagliglivet paa en Gaard formede sig nogenlunde ens paa de forskellige Steder i de Tider. Arbejdsdagen var jo betydeligt længere end nu. Om Sommeren var vi oppe Kl. 4,30, naar Malkningen i Marken skulde foretages, og jeg skulde

flytte Kørne første Gang. Ofte var der saa megen Dug i det høje Græs, at man hurtig blev pjaskvaad lige til Knæene, men det tørrede jo senere op ad Dagen. Slutningen paa min Arbejdsdag faldt om Sommeren Kl. 21,30, hvor jeg skulde flytte Hestene ude i Mosen, ca 1 km fra Gaarden. Om Efteraaret og Vinteren var vi lidt senere oppe, og saa sluttede Arbejdsdagen ved Mørkets Frembrud. Aftenmalkningen og Mugning under Kreaturerne foregik dog den længste Tid ved Staldlygternes Hjælp. — — —

Den daglige Kost paa Gaardene var ikke alle Steder lige god. Mælkemaden, Grød, Vælling, „Klumpemælk“ (Bollemælk) fik vi 3—4 Gange om Ugen, og ofte var den sveden paa Grund af den ustabile Komfurild. Værre var det dog om Vinteren at faa sveden Grønkaal eller gule Ærter. — Kun ved de store Højtider fik vi Oksekødsuppe eller Flæskesteg, naar der var slagtet. Sigtebrød fik vi kun om Søndagen til Theen om Aftenen. Om Traktementet ved Højtiderne skal jeg fortælle lidt senere.

Fritid var der ikke megen af paa en Gaard i de Tider. De to Karle skiftedes til at holde fri hveranden Søndag Eftermiddag, vi Drengene havde kun sjældent fri nogle Timer om Helligdagene. At være helt fri for Pligter paa en Fridag, som nu, var dengang helt utænkeligt. Og et Begreb som flere Dages Ferie laa jo helt udenfor det mulige. Det kom jo først mere end en Menneskealder senere. — — —

Som nævnt fik vi en særlig Festmad ved de tre store Højtider: *Jul, Paaske* og *Pinse*. Til Julen var det altid Slagtemad, og den blev regnet for langt den største Højtid, idet den først rigtig sluttede Helligtrekongers Aften. — Juleaften fik vi Risengrød og Flæskesteg. Forud var dog gaaet forskellige

Formaliteter. Kreaturerne fik et ekstra Foder, og Ole Olsen gik rundt og tegnede med Kridt et Kors foroven paa alle udvendige Stalddøre. Han var ellers ikke overtroisk og gjorde det sikkert kun som en gammel, god 'Skik. — Efter Spisningen fik alle udleveret 20 Æbleskiver og et Maal Pebernødder, som vi spillede Kort om i 2—3 Timer, kun afbrudt af en Pause Kl. ca. 21, hvor vi fik Kaffe og Kager. Kl. ca. 23 fik vi et Glas Punch, og saa sagde vi Godnat og glædelig Jul med Tak for Aftenen.

Nytaarsaften formede sig omtrent paa samme Maade, kun fik vi gerne *Klipfisk* i Stedet for Flæsketeg; og denne Aften holdt vi Kortspillet gaaende til Kl. 24, hvis da ikke Ole og hans Søster var i Humør til at fortælle „Kroniker“ fra deres Ungdom, hvad der morede os meget. — Før vi gik ind til Bordet, havde vi omhyggeligt bragt alle udendørs Ting under Laas og Slaa, ellers var de ikke lette at finde Nytaarsmorgen.

Nytaarsløjerne florerede dengang livligt, og det var ikke sjældent, det gik over i rene Utuskestreger, som man sagde. — En Nytaarsaften samlede en Bande i St. Ebberup alle de Savbukke, det var muligt at faa fat paa i vid Omkreds. Det blev til 22, og de var alle Nytaarsmorgen anbragt paa Rygningen af en Gaard i Byen. — Ved Siden af Fuldbys Skole har der ligget et lille, gammelt Hus; her boede to gamle Folk. Manden blev kaldt „Amme-Per“, Konen var „Bassekone“. Lige før Jul havde Per rensset Kakkelovnen og fejtet Skorstenen, og han forstod derfor ikke, at Kakkelovnen røg saa rent forfærdeligt Nytaarsmorgen. Det forstod derimod den nylig afdøde Tømrer *Kristen Jacobsen*, der kom forbi og ved Hjælp af en Stige fik fjernet den Glasplade, der var lagt over Skorstenspiben. —

Den mest ondartede „Nytaarsspøg“ jeg erindrer, blev be-
 gaaet over for Gaarden, hvor jeg tjente. Dens tre Udlænger
 havde en Kampestenssokkel paa ca. $\frac{3}{4}$ m Højde, som altid
 var sortkalket. En Nytaarsnat stillede to Karle fra Byen med
 hver sin Kalkekost, hentede Gaardens to „Dastønder“ og
 smurte Indholdet grundigt ud over Sokkelen i hele dens
 Længde. Da det frøs nogle Grader, var det ikke noget skønt
 Syn at skue, da vi kom op Nytaarsmorgen. — Den gamle
 Sognefoged, *Rasmus Nielsen*, der kom over for at tage
 Vederstyggeligheden i Øjesyn, erklærede da ogsaa kategorisk,
 at „de skulde Fa'en tæske mig faa en ordentlig Mulkt, hvis
 han fandt Gerningsmændene“. Det var nu ikke Rasmus Niel-
 sens Skarpsindighed, der bragte Opklaring, men den Om-
 stændighed, at de nogle Dage efter begyndte selv at prale af
 Bedriften. — Jeg tror nok, de fik hver 20 Kroner i Bøde; det
 var ca. 1 Maanedes Løn.

Helligtrekonger Aften fik vi altid Oksekødsuppe, og saa
 blev Resten af Æbleskiver og Pebernødder sat til Livs. Det
 var heller ikke for tidligt, da de var bagt i Midten af Decem-
 ber. — Jeg tror ikke, vi fik Punch denne Aften.

Til *Påske* fik vi hver 10 Æg, der blev farvet i Løgskal-
 ler og var saa haardkogte, at de ikke tog synderlig Skade af
 at falde paa Gulvet. — Udover at vi fik lidt bedre Mad i
 Helligdagene, blev Paaske og Pinse ellers ikke højtideligholdt.
 — Jeg kan her lige nævne, at det aarlige *Høstgilde* efter Hø-
 stens Afslutning jo ogsaa bød paa lidt udover det sædvanlige.
 Blandt andet fik alle Mændene en Bajer til Maden, hvad der
 kun skete denne ene Gang om Aaret.

Den største Gaard i Byen var *Christen Dinesens*. Han var
 Broder til den kendte Politiker, senere Statsrevisor *Lars Dine-*

sen. Vor nærmeste Nabo hed *Chr. Pedersen*; hans Søn, *Ole Chr. Pedersen*, havde Gaarden efter ham i næsten 50 Aar. Yderst mod St. Ebberup laa *Luuns* Gaard, og tæt ved Skolen Sognefoged *Rasmus Niensens* Gaard. Det var vistnok den ældste Gaard i Byen, og den brændte ikke saa mange Aar efter under et heftigt Tordenvejr. —

Midt i Byen boede „den gamle Smed“, *Jens Christoffersen*, hvis Søn i mange Aar bestyrede Fuldby Telefoncentral. — *Jens Christoffersen* var lidt „klog Mand“ i Byen, dog kun naar det angik Kreaturer. Blev en Hest eller Ko syg, og det ikke tegnede særlig alvorligt, gik der Bud til „Smeden“, før man hentede Dyr læge *Nielsen* fra Sorø. — Han var fire Gange gift, hvad dengang var meget usædvanligt, og han naaede endda at holde Sølvbryllup med den sidste Kone nogle Aar før sin Død, vistnok lige efter Aarhundredskiftet. — Baade han og Sønnen var kendt som ivrige radikale Venstremænd. Ogsaa Sognefogden *Ferd. Olsen* og Møller *Niels Nielsen*, Fuldby Mølle, hørte til Sognets kendte og ansete Mænd.

Blandt andre kendte Personer paa Egnen mindes jeg Sadelmager *Mentzler* i Bransmark. Han var allerede da en ældre Mand, lidt ejendommelig baade i Udseende og Væsen, med graa, strittende Whiskers og en mærkelig slæbende Stemme. De var lidt „fine“ Folk; hans Kone hed altid „Madam Mentzler“, og hans Far havde været Kaptajn i Hæren. — Foruden flere Børn havde de en Plejedatter, som efter deres Død rejste til København og i nogle Aar førte en omskiftelig Tilværelse. Hun druknede sig omkring 1907 sammen med et Spædbarn i Sorø Sø.

Ikke langt fra vort Hjem boede Hjulmand *Jens Larsens*, to gamle Mennesker, som var Baptister. Om ham husker jeg ogsaa en lille Historie. — Sommeren 1893 var usædvanlig tør, saa alt visnede paa Markerne, og Jorden slog store Revner. — Under en Samtale med et Par Gaardmænd ytrede *Jens Larsen*, at det skulde vel ikke være helt umuligt at faa Regn, hvis der virkelig alvorligt blev bedt derom, for „Vorherre lever da endnu“! Han foreslog at sammenkalde til et Møde i Forsamlingshuset, hvor Egnens Folk mødte talrigt op. *Jens Larsen* holdt en kort Tale og sluttede med at bede om Regn. — Til stor Overraskelse for de fleste kom der lige efter Mødets Slutning en mægtig Regnbyge, saa mange af Deltagerne kom drivvaade hjem. — — —

Fattiggaarden i Fuldby maa jeg dog vist have med i denne Skildring. Den var jo det Sted i disse Tider, hvor mange gamle og undertiden ogsaa yngre, ja, selv f. Eks. forældreløse Børn, kom hen, naar de var ude af Stand til selv at klare Tilværelsen. — Den daværende Bestyrer, *Jensen*, kom ofte ned paa Gaarden, hvor jeg tjente, ligesom *Ole Olsen* var hyppig Gæst hos dem. Han var en yderst human Mand, som sikkert formede Tilværelsen for „Undersaatterne“ paa Gaarden saa godt, som hans „Regulativ“ tillod ham. — Ogsaa de to senere Bestyrere, *Hans Rasmussen* og *Peter Jørgensen*, kendte jeg; sidstnævnte var en Smedesøn fra Fjenneslev og en af mine Lege- og Skolekammerater fra Tiden der. — —

Selv med en flink og human Leder stod *Fattiggaarden* dengang som et Sted, hvor blot nogenlunde hæderlige og ærekære Mennesker nødigt vilde ende deres Dage. — Ganske vist

var der allerede da (maaske ved Gennemførelsen af Alderdomsunderstøttelsen i 1891) paa Gaarden oprettet en Afdeling, hvor gamle, der hidtil havde klareret sig fri af offentlig Forsorg, fik en Stue for sig selv. Den blev kaldt „Aldersly“, og der blev skarpt skelnet mellem denne og de øvrige Afdelinger. — Paa disse var Forholdene saadan, at hvis et Ægtepar kom „paa Fattiggaarden“, maatte Manden bo i een Fløj, Konen i en anden, og det gruede jo næsten alle for. — Der var lidt Landbrug til Gaarden, hvor de raskeste af „Lemmerne“ arbejdede (dog vistnok uden at blive overanstrengte). Om Vinteren lavede Mændene forskellige Træredskaber: Tøjrkøller, Tøjrpæle, River o. a., som blev solgt til de omboende Gaardmænd; Kvinderne havde formentlig ogsaa noget at beskæftige sig med. Jeg tror nok, de fik en ringe Betaling for Arbejdet, saa de kunde købe lidt Tobak, Skraa og lign., blot ikke Spiritus, som var bandlyst, hvad sikkert var strengt nødvendigt. — —

Som nævnt skete det, at forældreløse Børn eller en Familie med Børn kom paa Fattiggaarden. Det var da ofte Faderens Drikkeri, der var Aarsagen. — Naar Børnene blev saa store, at de kunde gøre Gavn, kom de ud at tjene hos Sognets Gaardmænd.

Enkelte søgte kun Tilhold paa „Gaarden“ i Vintertiden; medens de om Sommeren vagabonderede rundt paa Eggen, eller undertiden arbejdede lidt. — Jeg husker en saadan Person, som blev kaldt „Mormoner-Hans“ og altid gik rundt og bad om et Paaskeæg og en Snaps, selv midt om Sommeren. Om Efteraaret og hele Vinteren gik han i Hi paa Munkebjergby Fattiggaard.

En Begivenhed i disse Aar, som vakte megen Interesse paa Egnen, var Ombygningen og Restaureringen af *Bjernede Kirke* (1890—93), hvorved den fik sit nuværende Udseende. Det var en Muremester *Schledermann* fra Roskilde, som havde Arbejdet, og en Del Beboere der fra Sognet havde Arbejde som Medhjælpere. — Der gik et gammelt Sagn om, at der paa en Sten indvendig i de meget tykke Mure skulde findes en Blodplet, som det ikke paa nogen Maade var muligt at fjerne. Den stammede fra et Drama for lang Tid siden, da en af Ejerne af den nærliggende Bjernedegaard skulde have indemuret en genstridig ung Datter levende i den tykke Mur. — Man fandt ganske vist Stenen med „Blodpletten“, som dog viste sig at være en ganske naturlig Iblanding af en anden, mørkerød Stenart i Graniten. Saa meget var der dog om Sagnet, at der bag Stenen var et ret stort Hulrum, hvor et Menneske til Nød kunde være presset ind; men da der ikke fandtes Spor af Skeletrester eller andet, maa det være et Sagn og intet andet. — —

Den daværende Ejer af Bjernedegaarden var Godsejer *Chr. Madsen*, som havde købt den omkring 1880. Min Mor var i 10—12 Aar Malkekone dér, efter at Ole Olsen i Fuldby var død 1899. — Disse Koner fik for at malke 20 Køer 2, undertiden i korte Perioder 3 Gange daglig den fyrstelige Betaling af Kr. 4,60 om Ugen. Og alligevel maatte Madsen nogle Aar efter forlade sin Gaard paa Grund af økonomiske Vanskeligheder. Nu staar jo kun den gamle Stuelænge tilbage. Paa Tomten efter Udlængerne er forlængst rejst en hel lille By, og al Jorden, 670 Tdr. Land, er blevet til „Statshuse“.

Før jeg afslutter denne Skildring, kan jeg ikke lade være at anstille en Sammenligning mellem dengang og nu. — Jeg kan huske, da de første Cykler kom frem, først de meget høje „Væltepetere“ med det enorme Forhjul og et ganske lille Baghjul; de var dog ved at blive fortrængt af den nye Type af Façon som de nuværende Cykler. De første havde kun faste Gummiringe, de blev kaldt „Skærveknusere“, og det var ingen Nydelse at sidde paa dem paa de Veje, der dengang fandtes. Efter at Dunlop i Slutningen af Firserne havde opfundet Luftringen, fik enkelte denne sat paa Baghjulet, medens Forhjulet stadig havde fast Ring; men allerede midt i Halvfemserne fik alle de nye Cykler Luftringe paa begge Hjul. — Jeg husker ogsaa, hvilken Forargelse de første Damecykler vakte; man mente ikke, anstændige Damer kunde sætte sig „over Skrævs“ paa saadan et Apparat og køre afsted. En god Cykle kostede 165 Kr.

Og naar jeg ser den Mængde nye Huse, der nu udgør Fjenneslev Stationsby, som strækker sig helt paa den vestre Side af Viadukten, der har afløst Jernbaneoverskæringen, som var blevet til en ren Dødsfælde for Bilerne, tænker jeg paa, at der i min Barndom her kun laa 4—5 gamle Huse, som vist nu alle er forsvundne — det er vel nok Forandring. Eller jeg tænker paa mine Skoleaar i Slaglille, hvor vi om Sommeren i Frikvarteret spillede „Pind“ eller „Top“ ude paa Landevejen, ofte halve Timer, uden at blive forstyrrede. Højest kunde der komme et Hestekøretøj luntende eller en enlig Cykle. Biler tror jeg ikke, jeg har set før min Konfirmation 1896; derimod erindrer jeg en yderst sjælden Gang at have mødt en Motorcykle, stor, klodset og meget støjende, — værre end nu. — Nu betænker man sig to Gange og kigger

omhyggeligt til begge Sider, hvis man ønsker blot at komme tværs over Hovedvej 1 med hele Lemmer.

Og nu er jeg saa naaet Slutningen paa mine beskedne Erindringer. — I Sommeren 1899 døde min Husbond Ole Olsen i Fuldby. Aaret før paa samme Tid døde Sognefoged Rasmus Nielsen. Jeg husker endnu hans store Begravelse med et Ligtog fra Hjemmet til Bjernede Kirke paa 15—16 Vogne med et stort Hornorkester under Ledelse af Svigersønnen, Musikdirektør Scheuermann fra Ringsted, i Spidsen. Den paafølgende 1. November forlod jeg Landbruget, som jeg aldrig havde været særlig glad for, og fortsatte mit Livsløb ad andre Veje. — Nogen dygtig Landmand er der vistnok ikke gaaet tabt i mig; men paa den anden Side var der meget i disse Aar, som jeg siden med Glæde har kunnet tænke tilbage paa. — Ikke mindst mine sidste Skoleaar i Fuldby og min Præstegang i Slaglille hos den gamle, elskelige Pastor *Ludvig Thomsen* har det altid været mig en Glæde at tænke tilbage paa. — Begge mine to sidste Lærere og Pastor Thomsen døde forøvrigt med faa Aars Mellemløb i de første Aar efter Aarhundredskiftet.